

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТА ПІДВИЩЕННЯМ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В МЕНЕДЖМЕНТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

TOOLS FOR MANAGING DEVELOPMENT AND RAISING THE LEVEL OF SOCIOECONOMIC SECURITY IN THE MANAGEMENT OF AGRIBUSINESS SUBJECTS

У статті розглянуто сутність соціально-економічної безпеки та її забезпечення в менеджменті функціонування суб'єктів агробізнесу. Особливий акцент зроблено на її особливості та специфікацію як об'єкта прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень. Це стало основою визначення інструментів менеджменту, їх групування й ефективного використання.

Ключові слова: суб'єкти агробізнесу, інструменти, управління, соціально-економічна безпека, менеджмент, рівень, підвищення, ефективність.

В статті розглянуто сутність соціально-економічної безпеки та її забезпечення в менеджменті функціонування суб'єктів агробізнесу. Особливий акцент зроблено на її особливості та специфікацію як об'єкта прийняття тактичних і стра-

тегічних управлінських рішень. Это стало основой определения инструментов менеджмента, их группирования и эффективного использования.

Ключевые слова: субъекты агробизнеса, инструменты, управление, социально-экономическая безопасность, менеджмент, уровень, повышение, эффективность.

The article considers the essence of socio-economic security and its provision in the management of the functioning of agribusiness subjects. Particular emphasis is placed on its features and specifications as the object of tactical and strategic management decisions. In turn, this became the basis for the definition of management tools, their grouping and effective use.

Key words: agribusiness subjects, tools, management, socio-economic security, management, level, increase, efficiency.

УДК 338.436:339

Антошкін В.К.

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів Бердянський університет менеджменту і бізнесу

Постановка проблеми. Соціально-економічна безпека суб'єктів агробізнесу розглядається нами як основоположна властивість та здатність їх до функціонування й розвитку в ринкових умовах господарювання. Вона означає стійкість їх діяльності, належний ресурсний потенціал, наявність резервів в разі форс-мажорних обставин, здатність до простого та розширеного відтворення. При цьому термін «соціально-економічна» не тільки означає наявність фінансово- та виробничо-економічної складової у властивостях та категоріях безпеки, але й стосується екологічних чинників, параметрів та індикаторів ведення агробізнесу, адже сільське господарство, на відміну від інших галузей та видів діяльності, у своїй основі має природну основу, без якої просто не є можливим. Соціальна складова причетна до всіх кадрових питань, трудових ресурсів, людського капіталу та інтелектуального потенціалу, адже саме аграрне виробництво є основою сільської економіки та життя сільського соціуму. Тому забезпечення соціально-економічної безпеки посідає або має посідати чільне місце в менеджменті суб'єктів агробізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання менеджменту та управління розвитком суб'єктів агробізнесу є предметом дослідження таких провідних економістів-аграрників України та інших країн, як О.О. Гетьман, Т.А. Гордуня, Т.О. Загорна, Т.Ф. Косянчук, О.Є. Кузьмін, В.В. Лук'янова, Н.І. Майорова, О.Г. Мельник, І.П. Мойсеєнко, Є.М. Сич, Т.В. Хотько, В.М. Шаповал, В.В. Швид. Проблеми соціально-економічної, фінансово-економічної та продовольчої безпеки

вивчали Є.І. Аронова, С.Г. Афанасьєва, З.В. Бік-тімірова, О.В. Бородіна, П.Т. Бурдуков, П.І. Гайдучкий, А.В. Гальчинський, О.І. Гойчук, В.Г. Гусаків, М.Я. Дем'яненко, М.М. Ігнатенко, З.М. Ільїна, С.М. Кваша, В.М. Клочко, Є.В. Ковальов, Д.Ф. Крисанов, Л.О. Мармуль, В.В. Мессель-Веселяк, Л.В. Молдаван, О.Д. Орлов, П.Т. Саблук, Е. Холт-Хіменес, О.В. Чернова, О.М. Шпичак, О.В. Шубравська, В.О. Юрчишин та інші науковці. Проте питання специфікації менеджменту соціально-економічної безпеки, особливо щодо ідентифікації та використання його інструментів, оцінювання їх ефективності з метою підвищення рівня соціально-економічної безпеки потребують подальших розробок.

Постановка завдання. Метою статті є визначення інструментів управління та регулювання соціально-економічної безпеки суб'єктів агробізнесу; обґрунтування необхідності їх імплементації у менеджмент їх функціонування та розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Невід'ємною частиною менеджменту соціально-економічної безпеки суб'єктів агробізнесу є інструменти та механізми її забезпечення на внутрішньогосподарському рівні, а також врахування особливостей системи засобів впливу держави (в особі законодавчих та виконавчих органів влади) на агробізнес. При цьому йдеться також про вітчизняні та іноземні великі аграрні корпорації, або агрохолдинги, з монопольним положенням на ринку, суб'єкти тіньової економіки. У цьому аспекті проблемним є те, що у глобалізованому економічному просторі (особливо в агросфері) поступово знижується ефективність деяких загальноприй-

нятих державних інструментів управління забезпеченням та підвищенням соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання [1, с. 145].

Це пояснюється величезною концентрацією ресурсів в агрохолдингах, зростанням їх капіталізації та провідним положенням на внутрішньому та зовнішньому аграрних ринках. Вони успішно лобіюють свої інтереси навіть на законодавчому рівні та фактично виступають осередками організації сільських територій. Отже, загальноприйнятим є виділення двох груп відповідних макроекономічних інструментів прийняття управлінських рішень, а також їх використання в менеджменті на рівні суб'єктів господарювання агросфери.

1) Інструменти прямого впливу, які ґрунтуються на безпосередньому втручанні держави в економічні процеси та економічну діяльність суб'єктів агробізнесу. У межах цієї групи інструментів передбачається вжиття заходів із застосуванням інструментів адміністративного регулювання та використання бюджету щодо державних асигнувань, виплат, пільг або штрафів і санкцій. Характеристика їх дієвості в національному та глобалізованому економічному просторі наведена в табл. 1.

Варто зазначити, що окреслені інструменти дають можливість державі та органам місцевого самоврядування впливати на соціально-економічну безпеку суб'єктів агробізнесу не за рахунок додаткового матеріального стимулювання агробізнесу, а за рахунок сили державної влади [4, с. 46]. Саме тому зниження ефективності цих інструментів приводить до ослаблення засобів захисту фундаментальних економічних засад, зокрема соціально-економічної безпеки їх функціонування від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів.

Фактично держава сьогодні не має досить дієвих засобів прямого впливу, здатних захистити слабкі фундаментальні економічні засади функціонування агроформувань, тобто відсутня їх конкурентоспроможність, що «не створює ефективну, здібну до інновацій систему виробництва товарів і послуг» [5, с. 34], отже, не забезпечує саморозвиток, економічне зростання та власну соціально-економічну безпеку. Саме тому у глобалізованому економічному просторі формується безпосередня залежність соціально-економічної безпеки суб'єктів агробізнесу від конкурентоспроможності їх товарів і послуг та власне їх конкурентоспроможності як сукупності якостей відповідної основи, здатної забезпечити стійкий розвиток та соціально-економічну безпеку на перспективу.

2) Інструменти опосередкованого впливу на соціально-економічну безпеку суб'єктів агробізнесу, що ґрунтуються на формуванні сприятливого економічного середовища, що актуалізує діяльність суб'єктів агробізнесу в напрямі, необхідному для посилення їх соціально-економічної безпеки.

В межах цієї групи інструментів передбачається вплив держави на соціально-економічні інтереси за допомогою фінансово-бюджетної, грошово-кредитної, цінової, інвестиційної та інших складових регіональної або державної аграрної політики. Характеристика їх дієвості у глобалізованому економічному просторі наведена в табл. 2.

Отже, у глобалізованому економічному просторі класичні інструменти опосередкованого впливу на формування соціально-економічної безпеки суб'єктів агробізнесу мають недостатню ефективність. Водночас найбільш проблемним, на нашу думку, є обмеження можливостей використання найбільш успішних, комплексних інструментів забезпечення соціально-економічної безпеки, тобто вільних економічних зон (ВЕЗ), територій пріоритетного розвитку (ТПР) [9, с. 186]. Їх створення, згідно з міжнародним та вітчизняним досвідом, давало змогу суб'єктам аграрного господарювання досягти визначних результатів у забезпеченні конкурентоспроможності, фінансово-економічної стійкості, соціально-економічної безпеки, економічного зростання.

Це підтверджує досвід функціонування суб'єктів агросфери, інших галузей та видів діяльності у Бразилії, на Кіпрі, у Китаї. Так, досить успішним є застосування різних типів ВЕЗ у регіонах Китайської Народної Республіки, а саме бондових зон, спеціальних економічних зон, зон технологічного та економічного розвитку, зон прикордонної співпраці, які за своєю загальною специфікою спрямовані на підвищення економічної безпеки північного (м. Пекін району Дунчен, м. Тяньцзінь району Хепін), південного (м. Шанхай район Хуанпу), південно-західного (районів Урумчі, Шеньян), південного та центрального (районів Гонконг та Гуанчжоу) та інших регіонів Китаю. Головною рисою ВЕЗ була спрямованість на створення сприятливого середовища для соціально-економічного розвитку агроформувань, яка ґрунтувалась на принципах ринкового регулювання та експортної перорієнтації місцевого виробництва. Сьогодні ВЕЗ забезпечує більше 20% ВВП Китайської Народної Республіки та 40% її експорту. Прикладом успіху ВЕЗ у Бразилії є торговельний порт «Манаус», де з метою забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств депресивного штату Амазонас було створено сприятливе середовище для розвитку міжнародної виробничої кооперації. Результатом є налагоджена виробнича кооперація з відомими зарубіжними виробниками «Bosch», «Kodak», «LG Electronics», «Toshiba» тощо. ВВП торгового порту «Манаус» складає понад 10 млрд. дол. на рік [10, с. 88]. Показовим є вітчизняний досвід заснування ВЕЗ або ТПР у формі регіонів при- й транскордонного співробітництва.

Висновки з проведеного дослідження. Макроекономічні інструменти управління функці-

Таблиця 1

Сутність інструментів прямого впливу на соціально-економічну безпеку суб'єктів агробізнесу та їх ефективність у менеджменті їх функціонування та розвитку

Інструменти	Визначення сутності інструментів, оцінювання їх ефективності
Ідентифікація стратегічних цілей розвитку та соціально-економічної безпеки суб'єктів агробізнесу	У господарському середовищі, що характеризується значним рівнем транснаціоналізації аграрної діяльності та її регіоналізації, а також утворенням міждержавних інтеграційних угруповань, наявна складна багатоцільова система стратегічних цілей розвитку. Вона є динамічною та визначається не тільки агробізнесом, але й іншими суб'єктами глобалізованого простору. Відповідно, ідентифікація системи стратегічних цілей розвитку аграрних підприємств та їх безпеки в менеджменті може бути здійснена у загальних рисах.
Міжбюджетні трансферти*	Відповідно до вимог Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. дотації органами місцевого самоврядування в регіоні не можуть призначатись для фінансування конкретних аграрних проектів, адже надання дотацій скасовує їх основоположну свободу здійснювати політику в межах власних компетенцій. Значний обсяг міжбюджетних субвенцій перетворює органи місцевого самоврядування на виконавців центрів владних рішень та мінімізує можливості для саморозвитку, що є необхідним в умовах транснаціоналізації економічної діяльності.
Встановлення та обмеження цін	Спрямовані на формування та збереження таких цін, які б забезпечували рентабельну діяльність суб'єктів аграрного господарювання, реальність зарплати, стійкість валюти та інші соціально-економічні параметри. Водночас рівень цін на певні товари затверджується міждержавними органами: на вугілля й чорні метали – Європейським об'єднанням вугілля і сталі; на нафту – країнами ОПЕК; на аграрну продукцію – країнами ЄС. Крім того, ефективність регулювання цін на імпортовані товари значно ускладнюється інфляційними процесами та гнучкістю бівалютної корзини.
Квоти на ввезення і вивезення продукції та ліцензування операцій з експорту та імпорту	Ліцензування операцій з експорту та імпорту – це комплекс адміністративних дій органів виконавчої влади з питань економічної політики з наданням дозволу на здійснення суб'єктами агросфери експорту (імпорту) товарів. У межах ліцензій можуть бути передбачені квоти. Теоретично можна встановити граничний розмір безмитного ввозу/вивозу певних товарів на територію країни, а всі інші товари ввозити/вивозити на загальних засадах. Проте країни, що діють у глобалізованому економічному просторі, є членами СОТ та інших міжнародних об'єднань, яким притаманне уніфіковане правове поле. Відповідно, це вимагає дотримання єдиного митного режиму, відміни або значного зниження ввізного мита та обсягів квотування, за умови надання права експортерам виконати контрактні зобов'язання або переорієнтувати свій ринок збуту впродовж двох тижнів. Отже, ефективність квотування ввізної продовольчої продукції, захисту національних агротоваровиробників та їх безпеки знижується.
Державна експертиза та встановлення державних стандартів	Фактично функції окремої держави як регулятора якості товарів та послуг обмежуються. В умовах глобалізованого економічного світу існує поступова уніфікація вимог щодо якості товарів та послуг. При цьому міжнародними організаціями розроблені відповідні стандарти управління якістю ІСО 9000, доповнені пізніше ІСО 10000, а також пакет керівництв щодо сертифікації та акредитації якості товарів та послуг. Національні стандарти на державному, регіональному й підприємницькому рівнях якості продукції, товарів та послуг повинні бути поступово приведені у відповідність до міжнародного рівня (ІСО 9000, 10000).
Нормативні вимоги до якості та сертифікації технологій і продукції тощо	Фактично функції окремої держави як регулятора якості товарів та послуг обмежуються. В умовах глобалізованого економічного світу існує поступова уніфікація вимог щодо якості товарів та послуг. При цьому міжнародними організаціями розроблені відповідні стандарти управління якістю ІСО 9000, доповнені пізніше ІСО 10000, а також пакет керівництв щодо сертифікації та акредитації якості товарів та послуг. Національні стандарти на державному, регіональному й підприємницькому рівнях якості продукції, товарів та послуг повинні бути поступово приведені у відповідність до міжнародного рівня (ІСО 9000, 10000).

* субвенції є одним з видів міжбюджетних трансфертів та інструментом міжбюджетних відносин, а також займають вагомий частку в їх загальному обсязі; визначаються як міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції

Джерело: складено автором на основі джерел [2; 3]

онуванням та розвитком суб'єктів агробізнесу, їх соціально-економічною безпекою та підвищенням її рівня мають велике значення у їх тактичному та стратегічному менеджменті. Серед них як найбільш ефективні виділяють цінове регулювання, митну політику, встановлення стандартів, нормативів та керівництв з якості продукції, оподаткування. Менш ефективними та такими, що потребують подальшого розвитку, є інструменти кредитування, страхування, валютного регулювання, реінвестицій, формування вільних економічних зон та територій пріоритетного співробітництва.

З іншого боку, подальших досліджень потребують не тільки оптимізація вказаних інструментів та визначення її шляхів, але й доповнення складу

та забезпечення впливу на ті чи інші сторони соціально-економічної безпеки агроформувань (підготовка кадрів і збереження робочих місць, скорочення плинності фахівців, вирішення екологічних проблем, проблем підвищення природної продуктивності агроресурсів, створення додаткових або супутніх видів діяльності). При цьому необхідно враховувати та використовувати механізми їх співіснування в менеджменті агроформувань з мікроекономічними інструментами прийняття управлінських рішень щодо стійкого розвитку та підвищення рівня соціально-економічної безпеки, а саме диверсифікацією виробництва, кооперацією та інтеграцією, соціальною відповідальністю та іншими важливими заходами й чинниками.

**Сутність та ефективність інструментів опосередкованого впливу
на соціально-економічну безпеку суб'єктів агробізнесу**

Інструменти	Сутність та ефективність інструментів
<i>Одиничний інструмент</i>	
Пільгове оподаткування	Надання пільг в оподаткуванні агробізнесу суперечить нормативним документам Європейського Союзу (ЄС), МВФ. В умовах глобалізованого економічного середовища це спричиняє суперечності між державами й міжнародними організаціями, а також створює загрозу непродуктивного витрачання бюджетних ресурсів. Останнє пов'язане з тим, що бізнес прагне виключно до максимізації прибутку.
Надання пільг у кредитуванні	Цей інструмент може використовуватися. Проте у більшості країн, зокрема в Україні, наявні проблеми банківського кредитування, що виникають у зв'язку з нерегульованістю технологій кредитування суб'єктів господарської діяльності, недостатністю їх ресурсного забезпечення та значною вартістю кредитних ресурсів. Є проблеми надання кредитів з метою переорієнтації бізнесу.
Маніпулювання обліковою ставкою, ставкою рефінансування, регулювання валютного курсу національної грошової одиниці	Здійснюється для посилення безпеки на основі регулювання кон'юнктури аграрного ринку та міжнародних валютних відносин. Якщо курс валюти у країні знижується, то її Нацбанк з метою її стабілізації підвищує облікову ставку. Проте глобальні кризові явища, наявність світової валюти знижують ефективність маніпулювання нею. Існують також проблеми підтримки ліквідності банків на основі їх рефінансування; інші інструменти надання ліквідності взагалі розвинені слабо. Валютний канал використовується як засіб реалізації валютно-курсової політики Нацбанку, купівля цінних паперів держборгу – як покриття дефіциту бюджету, а рефінансування – як забезпечення ліквідності банківських установ. Великі банки проводять лише операції овернайту через високий кредитний ризик та зменшення рівня ліквідності, а банки з іноземним капіталом вважають найбільшим в Україні ризик контрагента. Тому відтокові ставки міжбанківських кредитів на умовах овернайту можуть істотно перевищувати ставки обліку та рефінансування.
Митне регулювання експорту й імпорту	У світовому економічному просторі для країн, що є членами СОТ та інших міжнародних об'єднань, діє уніфіковане правове поле. Відповідно, з'являються зобов'язання дотримання правил єдиного митного режиму. У таких умовах митне регулювання експорту й імпорту, підтримки соціально-економічної безпеки агроформувань ускладнене.
<i>Комплексний інструмент</i>	
Вільні економічні зони (ВЕЗ) й території пріоритетного розвитку (ТПР)	ВЕЗ – це частина території країни (відділена від загального митного кордону), де є особливі пільгові умови діяльності для іноземних юридичних та фізичних осіб (митні, валютно-фінансові, податкові тощо); значна свобода щодо господарських питань з особливим режимом управління. Приваблюють інвесторів через ліберальні податки. У багатьох країнах процес створення ВЕЗ є замороженим, зокрема у зв'язку зі входженням до СОТ. Так, є негативне ставлення до ВЕЗ з боку міжнародних фінансових та інших організацій як до інструментів, що порушують рівність умов торгівлі та сприяють тінізації доходів.
Території пріоритетного розвитку	Спеціальний правовий режим економічної діяльності розглядається як інструмент державно політики подолання депресивних проявів у регіонах та спрямований на залучення інвестицій і створення нових робочих місць. Водночас цей інструмент має застосовуватися в межах певного стратегічного задуму та використовуватися цілеспрямовано, оскільки економічний ефект може бути недостатнім і з часом нівелюватися. Також у глобалізованому просторі форми й обсяги державної допомоги суб'єктам господарювання таких територій повинні бути узгоджені з такими, що дозволені в межах міжнародних організацій, наприклад з нормами та стандартами, правилами ЄС.

Джерело: складено автором на основі джерел [6–8]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
2. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.
3. Мармуль Л.О., Величко Т.Г., Рогатина Л.П. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою аграрних та харчових підприємств. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2016. № 2 (34). С. 47–51.

4. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна діагностика: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2008. 282 с.
5. Ігнатенко М.М. Планування і прогнозування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки. Агросвіт. 2015. № 17. С. 31–37.
6. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 384 с.

7. Отенко І.П., Іващенко Г.А., Воронков Д.К. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Харків: вид. ХНЕУ, 2012. 256 с.

8. Дикань В.Л., Назаренко І.Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємств: монографія. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 142 с.

9. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.

10. Пабат О.В. Продовольча безпека як складова економічної безпеки держави. Економіка АПК. 2010. № 12. С. 86–90.

5. Ihnatenko M.M. (2015) Planuvannya i prohnozuvannya sotsial'noyi vidpovidal'nosti sub'yektiv hospodaryuvannya ahrarnoyi sfery ekonomiky [Planning and forecasting of social responsibility of subjects of management of agrarian sphere of economy]. *Ahrosvit*, vol. 17, pp. 31–37.

6. Vasyl'tsiv T.H. (2008) Ekonomichna bezpeka pidpryyemnytstva Ukrayiny: stratehiya ta mekhanizmy zmitsnennya [Economic security of ukrainian entrepreneurship: strategy and mechanisms for strengthening]. L'viv: Aral (in Ukrainian).

7. Otenko I.P., Ivashchenko H.A., Voronkov D.K. (2012) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva [Economic security of the enterprise]. Kharkiv: vyd. KHNEU (in Ukrainian).

8. Dykan' V.L., Nazarenko I.L. (2010) Kompleksna metodyka vyznachennya rivnya ekonomichnoyi bezpeky, otsinky ryzykiv ta ymovirnosti bankrutstva pidpryyemstv [Integrated method for determining the level of economic security, risk assessment and probability of bankruptcy of enterprises]. Kharkiv: UkrDAZT (in Ukrainian).

9. Heyets' V.M., Kyzym M.O., Klebanova T.S., Chernyak O.I. (2006) Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpryyemstvo [Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: VD "ІНЗHEK" (in Ukrainian).

10. Pabat O.V. (2010) Prodovol'cha bezpeka yak skladova ekonomichnoyi bezpeky derzhavy [Food safety as a component of the economic security of the state]. *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 86–90.

REFERENCES:

1. Donets' L.I. (2008) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva [Economic security of the enterprise]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury (in Ukrainian).

2. Het'man O.O., Shapoval V.M. (2007) Ekonomichna diahnostyka [Economic diagnostics]. Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury.

3. Marmul' L.O., Velychko T.H., Rohatina L.P. (2016) Stratehichne upravlinnya finansovo-ekonomichnoyu bezpekoyu ahrarnykh ta kharchovykh pidpryyemstv [Strategic management of financial and economic safety of agrarian and food businesses]. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 2(34), pp. 47–51.

4. Horodnya T.A., Moysenchenko I.P. (2008) Ekonomichna diahnostyka [Economic diagnostics]. L'viv: Mahnoliya 2006 (in Ukrainian).

Antoshkin V.K.Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Finance
Berdyansk University of Management and Business**TOOLS FOR MANAGING DEVELOPMENT AND RAISING THE LEVEL
OF SOCIOECONOMIC SECURITY IN THE MANAGEMENT OF AGRIBUSINESS SUBJECTS**

Socio-economic security of agrarian enterprises is considered by us as a fundamental property and their ability to function and develop in market conditions of management. It means stability of their activities, proper resource potential, and availability of reserves in case of force majeure, ability to simple and expanded reproduction. At the same time, the term "socio-economic" means not only the presence of a financial and production-economic component in the property and safety category.

It also deals with environmental factors, parameters and indicators of agribusiness, since agriculture, unlike other sectors and activities, has a natural basis on its basis and it is simply not possible without it. The social component is involved in all personnel issues, labour resources, human capital, and intellectual potential since agrarian production is the basis of the rural economy and the basis of the life of rural society. Therefore, provision of socioeconomic security should occupy a leading position in the management of agribusiness subjects.

Macroeconomic tools for managing the operation and development of agrarian enterprises, their socioeconomic security, and raising its level are of great importance in their tactical and strategic management. Among them, the most effective are the price regulation and customs policy, the establishment of standards and guidelines for product quality, taxation. Less effective and necessary for further development are lending, insurance, currency regulation, and reinvestment, the formation of free economic zones and territories of priority cooperation.

On the other hand, further research needs not only optimization of the indicated tools and determination of its ways but addition of composition and ensuring the impact on certain aspects of the socio-economic security of agro formations – training and job preservation, reducing the fluidity of specialists, solving environmental problems, issues of improving the natural productivity of agrarian resources, creating additional or related activities. In doing so, it is necessary to take into account and use the mechanisms of their coexistence in agribusiness management with microeconomic instruments for making managerial decisions regarding sustainable development and raising the level of socioeconomic security – diversification of production, cooperation and integration, social responsibility, and other important measures and factors.